

– блокування протиправного контенту в сфері обігу наркотиків, який розповсюджується через мережу Інтернет;

– здійснення в інформаційному просторі заходів, спрямованих на виявлення та припинення кримінальних правопорушень в сфері обігу наркотиків, у т.ч. шляхом безпосереднього втручання у діяльність комп'ютерних та інформаційних систем.

Закріплення вказаних положень у положенні про Департамент боротьби з наркозлочинністю Національної поліції України надасть можливість діяти йому у правовому полі, а діяльність вказаного підрозділу набуде нормативно-правового регулювання щодо запобігання та виявлення кримінальних правопорушень в сфері обігу наркотиків, які вчиняються в інформаційному просторі.

УДК 343.102+343.46

DOI: 10.31733/17-03-2023-431-433

Діана ГАРАЦУК

ад'юнкт кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЗАКОННОГО ЗАЙНЯТТЯ РИБНИМ ДОБУВНИМ ПРОМИСЛОМ

Початковий етап відіграє важливу роль в досудовому розслідуванні, оскільки на даному етапі уповноваженою особою здійснюється підбір необхідних слідчих (розшукових) дій спрямованих на досягнення завдання кримінального провадження, щодо притягнення винної особи до кримінальної відповідальності за вчинення протиправного діяння. Саме тому цьому етапу досудового розслідування в криміналістичній літературі приділено особливу увагу, в порівнянні з подальшим етапом. Переважна більшість вітчизняних науковців, таких як М. М. Єфімов, В. А. Журавель, С. О. Книженко, В. О. Малярова, О. В. Одерій, І. В. Пиріг, О. А. Севідов, П. В. Цимбал вважають, що початковий етап розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі - ЄРДР) в порядку ст. 214 КПК України і закінчується моментом пред'явлення особи підозри.

Стосовно початку досліджуваного етапу заслуговує на увагу думка О. В. Одерія, який зазначає, що визначаючи межі (відправну точку) початкового етапу досудового розслідування, необхідно виходити з тієї слідчої ситуації, яка склалася. Так, якщо внесенню відомостей до ЄРДР передуює проведення огляду місця події, початком слід вважати момент прийняття рішення про проведення цієї слідчої дії, у всіх інших випадках - момент внесення відомостей до ЄРДР. Що стосується його закінчення, то завершальним моментом можна вважати процедуру пред'явлення підозри особі в порядку ст. 278 КПК [4, с. 221-222].

В ході проведення досудового розслідування виникають певні слідчі ситуації, виходячи з яких прокурор, слідчий або дізнавач визначають напрямок подальших дій, а саме: підбору алгоритму необхідних слідчих (розшукових) дій та прийняті процесуальних рішень для досягнення завдання кримінального провадження.

В. Ю. Шепітько розглядає слідчу ситуацію в широкому і вузькому розумінні. У широкому розумінні слідча ситуація є сукупністю всіх умов, що впливають на розслідування і визначають його особливості. Така сукупність найбільш повно характеризує і відображає усе, що впливає і може впливати на розслідування злочину, а отже, дає змогу вичерпно визначити шляхи і засоби цілеспрямованого впливу на сформовану слідчу ситуацію.

Практично більш значущим є поняття слідчої ситуації у вузькому розумінні - як характеристики інформаційних даних, які має слідство на різних стадіях досудового розслідування. По кожному конкретному кримінальному провадженню на даний момент є певна (різна для окремих проваджень) кількість інформації, необхідна для успішного розслідування [3, с. 431-432].

В свою чергу В. В. Копча та Н. В. Копча зазначають, що слідча ситуація - це сукупність даних про подію кримінального правопорушення та обставини, які характеризують умови (обстановку) його розслідування на конкретному етапі, що обумовлює вибір засобів та методів для встановлення істини в кримінальному провадженні.

Безпосередній вплив на процес розслідування здійснює фактична обстановка, тобто наявна слідча ситуація. Планування та здійснення діяльності з розслідування будуються відповідно до рівня пізнання та оцінки даних, що відображають конкретну ситуацію розслідування.

Слід зазначити, що на думку авторів типові слідчі ситуації - характеризуються певною типовістю складових факторів та можуть бути вирішені шляхом застосування певного алгоритму дій [1, с. 123,125].

Розглянемо більш детально типові слідчі ситуації, які виникають на початковому етапі досудового розслідування кримінальних правопорушень вчинених проти довкілля, зокрема при розслідуванні незаконного зайняття рибним добувним промислом, передбаченого ст. 249 КК України.

С. О. Книженко, досліджуючи вказане протиправне діяння, виділяє наступні типові слідчі ситуації початкового етапу досудового розслідування:

1) кримінальне провадження відкрито за матеріалами про незаконне корисливе вилучення природних об'єктів стосовно встановленої особи (яка була затримана з речовими доказами). Завдання розслідування - пошук та одержання інформації про механізм учинення злочину, встановлення всіх епізодів злочинної діяльності та розшук раніше незаконно добутих природних ресурсів.

У зазначеній ситуації проводяться такі слідчі (розшукові) дії: огляд місця події, огляд вилучених у підозрюваного предметів злочинного посягання (виловленої риби), вилучення й огляд знарядь злочину (сітки, спеціальної техніки залежно від предмета злочинного посягання та способу вчинення злочину), допит підозрюваного (кожного із членів групи), огляд приміщень (місцевостей), де зберігаються незаконно добуті природні ресурси, та транспортних засобів, на яких перевозилися незаконно добуті природні ресурси, обшуки за місцем проживання (роботи) злочинця з метою пошуку предметів браконьєрства та засобів учинення злочину тощо й призначення експертиз (трасологічних, балістичних, біологічних, хімічних та ін.). У порядку ст. 40 КПК України слідчому доцільно дати окреме доручення оперативним підрозділам з метою встановлення можливих місць зберігання незаконно добутих природних ресурсів та очевидців незаконного добування природних ресурсів чи їх збуту.

2) кримінальне провадження відкрито за матеріалами про незаконне корисливе вилучення природних об'єктів, учинене невідомою особою. У цій ситуації порівняно з попередньою додатковим завданням розслідування є одержання інформації про осіб, що вчинили злочин, їх розшук та затримання. Звісно, ця обставина суттєво впливає на проведення вище названих початкових слідчих (розшукових) дій [2, с. 191].

В свою чергу О. В. Одерій виділяє наступні типові слідчі ситуації, які виникають при досудовому розслідуванні даного протиправного діяння та рекомендує наступний алгоритм дій:

- 1) відоме місце події злочину проти довкілля і встановлено особу, яка його вчинила;
- 2) відоме місце події злочину проти довкілля, але особу, яка його вчинила, не встановлено.

Перша типова слідча ситуація є найбільш поширеною у слідчій практиці. Відповідний алгоритм початкового етапу розслідування може складатися із таких дій: ОМП; слідчий огляд окремих об'єктів (залежно від виду злочину проти довкілля), допит підозрюваного (обвинуваченого), допит свідків, призначення експертиз, проведення негласних (розшукових) дій з метою встановлення співучасників тощо.

У другій ситуації основним напрямком доказування є встановлення осіб, які вчинили злочин. Для означеної ситуації як відповідний алгоритм початкового етапу розслідування можна рекомендувати: ОМП; слідчий огляд окремих об'єктів, допит свідків, проведення негласних (розшукових) дій з метою встановлення особи злочинця, призначення експертиз тощо.

Разом з тим, не можна забувати, що досудове розслідування злочинів проти довкілля відбувається в умовах постійно мінливої обстановки. Враховуючи це та перш ніж ухвалити рішення щодо напрямку подальшої роботи та заходів з її реалізації (наприклад, вибір найбільш доцільного методу розслідування), слідчому потрібно максимально повно оцінити

своєрідність ситуації, яка склалася на конкретний момент. Ухваленню виваженого рішення багато в чому сприяє знання наведених слідчих ситуацій, а рекомендований алгоритм дій допоможе слідчому правильно організувати і спланувати хід розслідування, визначити необхідні сили й засоби для ефективного проведення слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій [4, с. 294-296].

Таким чином, підсумовуючи слід зазначити, що дослідження проблематики типових слідчих ситуацій початкового етапу досудового розслідування незаконного зайняття рибним добувним промислом відіграє важливу роль для успішного результату кримінального провадження, оскільки на даному етапі здійснюється збір доказової інформації для пред'явлення особі про підозру у вчиненні протиправного діяння та в подальшому дана доказова інформація служить основою для ухвалення судом обвинувального вироку.

1. Копча В. В., Копча Н. В. Криміналістична техніка, тактика і методика : навч. посіб. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 286 с.

2. Криміналістика : у 2 т. / за ред. А. Ф. Волобуєва, Р. Л. Степанюка, В. О. Малярвої. Харків : ХНУВС, 2018. Т. 2. 312 с.

3. Криміналістика / за ред. В. Ю. Шепітько. Київ: Ін Юре, 2016. 640 с.

4. Одерій О. В. Теорія і практика розслідування злочинів проти довкілля : монографія. Харків : Діса плус, 2015. 528 с.

УДК 343.102

DOI: 10.31733/17-03-2023-433-434

Ірина ДЕМЧЕНКО

ад'юнкт кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙ І ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ В УМОВАХ ЕПІДЕМІЇ (ПАНДЕМІЇ)

В умовах трансформації всіх сфер життя та діяльності людей можемо спостерігати суттєві зміни й у суспільних відносинах. Свою роль у цьому відіграють процеси Євроінтеграції, де людина визначається найвищою цінністю, а забезпечення основних її потреб – пріоритетом держави. Так, гарантовані Конституцією України права людини визначаються невід'ємною складовою розбудови держави з Європейськими цінностями. Це знаходить своє відображення в багатьох сферах життя й діяльності людини. Серед значної кількості видів діяльності вагомим місцем займає здійснювана уповноваженими особами слідчих (розшукових) дій як невід'ємна складова проведення розслідування. Від змісту здійснюваних організаційно-підготовчих дій, значною мірою, залежить можливість встановлення всіх обставин кримінального правопорушення, та реалізації таким чином, завдань кримінального провадження.

Варто відзначити, що організації розслідування кримінальних правопорушень та проведення окремих слідчих (розшукових) дій було приділено значної уваги такими вченими, як: В. П. Бахін, В.Д. Берназ, В.К. Весельський, М. М. Єфімов, В.А. Журавель, І.І. Когутич, А. Н. Колесніченко, В. О. Коновалова, О. В. Батюк, С. В. Веліканов, І. Ф. Герасимов, В. К. Лисиченко, В. В. Логінова, В. Г. Лукашевич, Є. Д. Лукьянчиков, О. В. Одерій, Н.В. Павлова, І. В. Пріг, В. М. Плетенець, М. В. Салтєвський, Р.Л. Степанюк, В. В. Тищенко, К. О. Чаплинський, С.С. Чернявський, Ю. М. Черноус, В. Ю. Шепітько та багатьма іншими.

Суттєвий внесок вчених в криміналістичну науку зосереджений як на загальних положеннях організації розслідування, так і деяких особливостях, характерних для відповідних його етапів, обумовлених типовими слідчими ситуаціями, що не розкривають специфіки цієї діяльності в умовах епідемії (пандемії).

Варто відзначити, що згідно даних Офісу генерального прокурора України в 2018 році обліковано 487133 кримінальних правопорушення; в 2019 році – 444130; в 2020 році –